

Материнський бунт

Впродовж десятиліть громадській думці дозволялося говорити тільки про «ратні подвиги» нашої армії і боронь боже торкнутися її проблем. Ми усі здійснили, так би мовити, соціальне дезертирство, зробивши військові справи зоною поза критикою. І що ж! З нашої мовчазної згоди творилося зло, а цинкові труни приходили у батьківські хати замість листів. Одним із перших повстав проти зла Комітет солдатських матерів...

«Одного дня ми отримали телеграму, що наш син «самовільно» залишив частину і зник. Так писав замполіт Макарчук. Але все це неправда. Нікуди він не втік. Його вбили в частині, за п'ятдесят метрів від казарми. Сина там і знайшли мертвого, тільки ще й петля на шії була. А військові нас запевняли, що шукають його...

Супроводжували домовину майор, прапорщик і водій-солдат. Майор у нас вдома сказав, що домовину відкривати не можна, бо там трупна отрута. Але ми все-таки відкрили. І що побачили? Обличчя сина було в

бинтах і ваті. Ліва рука, біля великого пальця, на скобах. Ноги під брюками забинтовано.

От такого сина ми провели в останню путь. Що вони з ним зробили? А на службу брали здорового і сильного. Я не можу спокійно жити. Не можу вірити людям, коли вбивці сина ходять по землі, на свободі». (З розповіді Г. П. Назаренко. м. Запоріжжя).

З цією жінкою ми живемо в одному місті. Щоб зрозуміти масштаби трагедії, не треба брати навіть усієї країни: за моїми підрахунками, з 1986 по 1990 рік в армії загинули 59 заповорожців, з них десять покінчили життя самогубством, не витримавши знущань.

Я знаю в Запоріжжі вулицю і дім, куди недавно прийшла з армії похоронка. А

Люди!
проснитес
За последние
4 года
в стране
погибло
15 тысяч
солда

ДОСИТЬ
ЗНУЩАТИСЯ
З НАШИХ
ДІТЕЙ!

через місяць у ньому знову довелось занавішувати дзеркала — не витримало серце матері.

«Чим завинили ми, матері,— запитувала на Установчому з'їзді солдатських матерів Людмила Трухманова,— що змушені страждати, чекаючи — живим, чи мертвим зустрінемо свого сина? Тим, що у нас сини, а не дочки?

Прокидайтесь, жінки, ста-

вайте стіною! Чоловіки зайняли політику. Доля дітей у руках матерів».

Вони прокинулись. Гіркі сльози, які доводиться втирати хустиною на трибуні чи в залі, тремтіння рук і звичне накрупування «Корвалолу» не зашкодило матерям поставити чіткі вимоги перед Верховною Радою УРСР: прийняти постанову про негайне повернення солдат строкової служби на Україну. І найголовніше — українські хлопці не повинні лежати в «гарячих точках».

Активність руху матерів не залишилася непоміченою військовими. На з'їзді, окрім численних військових кореспондентів і офіцерів місцевого гарнізону, з'явилися представники Міністерства оборони і Одеського військового округу. Було сказано слова про те, що «ми теж глибоко переживаємо загибель кожної людини», «думаємо і піклуємось про кожного призовника і солдата...» Далі ж, однак, звичне: «Але якщо ми будемо бачити тільки негативне в армії...»

Але що позитивного можуть побачити в ній матері, які пережили смерть своїх синів? Ратні подвиги «відмінників бойової і політичної підготовки» опишуть кореспонденти гарнізонних газет. Матері ж для того і об'єдналися в одну організацію, щоб здолати зло, яке багато років старанно приховувалося від суспільства.

...Якось мій малий сусіда приніс показати спійману батьком пташку. Аби я міг її розгледіти, трохи розтулив долоні. І цього було досить, щоб пташка запручалась, забилась крилами і вислизнула з рук, боляче дзьобнувши наостанок свого кривдника. Треба було бачити обличчя хлопця! Він ніяк не хотів змиритися з тим, що більше не має влади над маленькою істотою, роздратовано тупав ногою, кривав батька...

На жаль, після того, як на Україні, та й по всій країні виник і почав набирати сили рух солдатських матерів, консервативна частина армійського генералітету виступила у ролі малого ображеного сусіди: піти на вса, але повернути пташку, примусити її бути слухняною.

Замість конкретних змін і реформ, котрі мали б поліпшити екологію закритої системи армійських стосунків, після появи в пресі публікації про феномен «дідівщини» та інших проблем, що досі старанно приховувалися від суспільства, деякі високі армійські чини кинулися у полеміку: «Хто насправді винен: армія чи хворе суспільство?» Сьогодні, здається, вже не вилучаються з бібліотек військових частин та училищ «крамольні» книги, як свого часу трапилося з повістю Юрія Полякова «Сто днів до наказу», рідше лунають заклики поставити на місце «Юношть» чи «Комсомольську правду» за нібито «пропаганду антиармійських настроїв», але причини всіх бід, як і раніше, шукають поза армією — в діяльності неформальних об'єднань чи новостворених партій, а то і в «надмірних амбіціях лідерів руху солдатських матерів». Хоча більш ніж очевидно: ґрунтом, з якого проросло коріння материнського бунту, може бути лише закостеніла армійська система.

«Так, все найгірше в армію прийшло із суспільства, але різниця в тому, що в суспільстві можна спитати з того, хто скоїв злочин. А в армії винних не знайдеш. Тут немає винних, окрім тих, хто загинув».

Матір же військові часто звинувачують і в тому, що її син, не витримавши знущань, втік з частини. В чому ж його вина? В тому, що юнак не хоче, щоб над ним збиткувались, щоб його били і гвалтували?»

(З виступу на з'їзді Людмили Труханової).

Зразково-показові підрозділи, починаючи із відділення до з'єднання, бадьорі інтерв'ю молодих солдатів у передачі «Служу Радянському Союзу», гучні конкурси зведених хорів та ансамблів пісні і танцю виявилися лише декорацією.

За нею ж було реальне життя будівельних батальйонів, куди набиралися і колишні зеки, і вчорашні школярі, і розумово відсталі люди. За декорацією була «дідівщина», мужолозтво, небойові втрати, каліцтва, сатизм.

Комітет солдатських матерів — нова громадська організація, і рано чи пізно вона повинна була з'явитися. Адже за всі роки, поки в армії наростала і розповсюджувалась хвороба позастатутних відносин, сумірні жіночі ради і комітети радянських жінок жодного разу не стали на захист дітей у солдатських чоботях і їх згорьованих матерів. Покірпа пташка в сильних і безжалісних руках цілком задовольняла консервативну частину армійського генералітету.

І ось пташка вже не бажає миритися з відведеною їй роллю. І тут же у неї знаходиться безліч «ґривів». Консервативними силами вперто нав'язується думка, що кожен, хто виступає проти зла в армії — щонайменше екстреміст, підбурювач спокою, а кожен, хто критикує генералів, — розвалює армію.

Але ж кожному, у кому живуть совість і розум, ясно, що ці нещасні згорьовані матері, чиї сини повернулися скалічені або ж не повернулися зовсім, аж ніяк не ставлять собі за мету «шельмувати армію», хоч саме у цьому їх намагаються звинуватити деякі генерали, дбаючи про честь заляманого мундира. У матерів — єдине прагнення, єдиний біль: щоб їх сини повернулися здоровими, не були скалічені ані фізично, ані морально. Хіба таке бажання може розходитися з інтересами армії, з інтересами усього суспільства?

З телеграми на адресу з'їзду солдатських матерів: «Схиляю голову перед солдатськими матерями. Ви робите справу великої ваги. Армія заражена вірусом черствості, бездушності, безправності. Доки я був в НКАО, серце моєї матері не витримало».

Залишився один батько. Йому 85 років. Ще однієї трагедії бути не повинно.

Майор внутрішніх військ Володимир ВОСКОВОЙНИКОВ.
м. Харків».

Хіба не свідчать ось такі телеграми, які нерідко отримує Комітет солдатських матерів, що і в армії є не-

мало офіцерів, які поділяють позицію новоствореної громадської організації?

Протистоять же їм тільки ті, хто не хотів би, щоб настав нарешті кінець вседозволеності, безправ'ю молодого за званням. Адже тоді генералові уже не вдалося б використати дармову солдатську силу на дачі, прапорщику — тягнути все, що погано лежить. Вже не можна було б прикрити завищеною таємничістю розвіяні по вітру мільйони і загублені людські життя.

Не від них, а від солдатських матерів йде ініціатива у боротьбі з позастатутними відносинами. Не з їхньої ініціативи, а лише після зустрічі солдатських матерів з Президентом країни вдалося створити комісію з розслідування всіх фактів загибелі солдат у мирний час.

Організації солдатських матерів України сьогодні є до чого докласти зусиль. Жінки, які вже ніколи не побачать своїх синів, прагнуть зробити все, щоб такого не трапилось з іншими. Домагаються зняття секретності з усіх даних про військові злочини. Відстоюють необхідність спеціального страхування солдат і узаконення положення, за яким армія нестиме відповідальність за життя солдата і виплачуватиме матеріальну компенсацію в разі його загибелі.

Добиваються закону про альтернативну службу, роблять все можливе, щоб лікарі несли відповідальність за направлення в частину кожного хворого юнака.

Скільки разів було обмануто, скільки слів, сказаних у високих кабінетах, виявилися порожніми обіцянками! Свого часу, приміром, військове керівництво пообіцяло, що для всіх хлопців, котрі втекли з армії, рятуючись від «дідівщини», буде створено спеціальну частину, де вони проходили б далі службу. Але коли зібрали хлопців разом, тут же усіх відправили на гауптвахту, і кілька солдат знову стали дезертирами. Отже, за них матерям знову доведеться боротися. Чи завершиться щасливо та боротьба? Це залежить і від нас усіх...

Одесь КРИВОШЕЙ.
м. Запоріжжя.